

731

V italijanskem notranjepolitičnem življenju prihaja zadnje čase do presenetljivih in tudi razburljivih odkritij. In čeprav mislimo tu predvsem na zadeve v zvezi z dogodki izpred dvajset do trideset let nazaj, velja o vsem tem nekoliko razmisliti. Zadeve so prišle posebej na dan v zadnjih mesecih, čeprav se je zanje bolj ali manj že vedelo — vsaj v skopih obrisih — že dolga leta. Delno je te obravnaval tudi predsednik republike Cossiga v svoji novoletni poslanici.

Gre za znani zadevi »Gladio« in »Piano Solo«, ki sta prišli zadnji čas na beli dan. Prva je že bila predmet obravnav in polemik na vseh mogočih ravneh. Prav zadnje dni je prišla tudi v parlamentarno razpravo, stranke pa so kljub Andreottijevim zagotovilom ohranile vsaka svoje stališče. Nič boljše ni bilo — ali morda še slabše — z zadevo »Piano Solo«. V tem primeru gre za sedaj dokončno razkrito zarotniško namero, ki jo je v letu 1964 omislil gen. De Lorenzo kot vrhovni poveljnik orožnikov skupno s tajno službo SIFAR. Na dan so prišle vse podrobnosti državnega udara. Posebej se je izvedelo o seznamu osumljenцев, ki bi naj jih deportirali v noči »dneva x« v neko zbirno taborišče na Sardiniji blizu Alghera. To naj bi bili predvsem aktivisti levičarskih opozicijskih strank, lahko pa tudi drugi javno-politični delavci. Vseh je bilo na seznamu 731. Sedaj pa pravijo, da so ti seznam uničeni in da jih nihče nima oz. ne pozna (več).

Ne bomo tu razmišljali o širši problematiki teh naklepov in posledic, ki bi lahko tem sledili. Dejstvo je, da so imeli vrhovi orožniških sil podobne načrte in to par desetletij po padcu fašistične diktature, ki je podobne sisteme že krepko uveljavila in na otoke pošiljala sebi oz. državi režimu nevarne in sumljive osebe. Radi bi se le vprašali, če so bili na tem zloglasnem seznamu tudi politični ali drugi predstavniki slovenske manjšine v Italiji. To bi namreč bilo zelo verjetno, saj so prav narodne manjšine ob mejah države (še posebej na meji s komunističnim svetom kot je naša) predstavljale možen element destabilizacije. Verjetno bo težko priti do resnice v tem oziru. Omenjeni general je že skoraj dve desetletji v onostranstvu, drugi pa si verjetno nočejo s tem mazati rok.

»S kočljivo zadevo je zmeraj nevarno imeti opravka, toda še nevarnejše je, če pri tem zabredemo v sokrivdo z mogočnikom: sam se bo izmazal, vas pa bo pustil dvojno plačati: zase in za vas«. Tako je zapisal Jean de La Bruyère v 17. stoletju, bleščec družbeni poznavalec in pisec. Misel pa je vedno aktualna in življenjska. In tudi v prej omenjenih zadevah in zagatah so se

a. b.

dalje na 7. strani ■

Vojna v Zalivu neizogibna

Iraški diktator povsem prezira ultimatum OZN

Medtem ko pišemo, je komaj potekel ultimatum Varnostnega sveta Združenih narodov za umik iraške vojske iz Iraka. Diktator Sadam Husein je do zadnjega trenutka zavračal pozive, prošnje in nasvete diplomatskih predstavnikov številnih držav, gluh pa je bil tudi za besede glavnega tajnika Združenih narodov De Cuellarja. Zmenil se ni niti za zadnji predlog francoskega predsednika Miteranda, naj slovesno izjavi, da bo umaknil svojo vojsko iz Kuwaita, v zameno pa bo prejel zagotovilo, da ne bo napada na Irak in da bo sklicana mednarodna konferenca za ureditev razmer na Bližnjem vzhodu, pri čemer bo prišla v poštev tudi rešitev palestinskega vprašanja.

Toda Sadam Husein je tudi ta predlog kratkomočno prezrl. Spričo takšnega stanja bi torej bil vojaški spopad neizogiben.

Italijanska vlada in parlament sklepata o nastalem položaju; predsednik Andreotti je že prej poudaril, da ne smemo pričakovati, da bodo Američani tudi tokrat vse sami opravili in se tudi sami žrtvovali, čeprav je takoj pristavil, da Italija ne bo okrepila svoje sedanje vojaške prisotnosti v Zalivu.

V pripravnem stanju je zlasti vojska v Izraelu. Znano je namreč, kako je Sadam Husein izjavil, da bo Izrael prva tarča iraškega vojaškega posega. Do nedelje bodo zaprte vse izraelske šole, 400 rezervistov čaka na poziv v vojsko.

Italijanska diplomacija je veliko računala na palestinskega voditelja Arafata. Prav pred nekaj dnevi pa je postal žrtev atentata v Tunisu Arafatov najozžji sodelavec, s katerim je imel važne pogovore o zalivski krizi italijanski veleposlanik v Tuniziji. Zločin je izvršil član Arafatove osebne straže. Krvavo dejanje je dejansko onemogočilo nadaljnja prizadevanja palestinskega voditelja za rešitev zalivske krize.

Objavljamo zdaj razmišljanje našega sodelavca Stanka Žerjale, ki mu je dal naslov »Hanibal ante portas«. Glasi se takole:

»Hanibal pred vrati!« so zavpili pred dobrimi dva tisoč leti prebivalci mesta, ko so se valile proti Rimu sovražne čete Kartaganov ali Puncev pod vodstvom slovitega vojskovodje Hanibala. Klic je prišel v navado, da ga rabimo v prenesenem pome-

dalje na 2. strani ■

Slovenska skupnost vodi pogovore o Krasu

»Pomemben korak v smeri bolj uravnoteženega razvoja Krasa in sprejemljivejšega pojmovanja, kakšen naj bo kraški park«. Tako je ocenilo najnovejša zagotovila predsednika deželnega odbora Furlanije - Julijske krajine Adriana Biasuttija deželno tajništvo Slovenske skupnosti, ki je zasedalo v petek, 11. t.m., v Nabrežini.

Ssk že več mesecev opozarja na nujnost, da dežela pripravi poseben zakon za Kras, ki naj istočasno obsega naravovarstvene ukrepe in določila v korist družbenega in gospodarskega razvoja prizadetega področja. Uprava parka naj bo zaupana Kraški gorski skupnosti, jasno pa je treba zajamčiti upoštevanje pravic prizadetega prebivalstva, ki je slovensko. Iz zakona je treba odpraviti vsakršno omembo razlašanja in zagotoviti, da bodo njegova do-

ločila nadrejena drugim urbanističnim ali naravovarstvenim ukrepom. Med bistvenimi zahtevami Ssk je nadalje, da ima Kraška gorska skupnost odločujočo besedo pri sestavljanju varstvenega in razvojnega načrta, kmetijskega načrta in načrta o gozdnem bogastvu. Omiliti je treba že veljavnečasne omejevalne ukrepe in preučiti možnost kakih odškodnin ali prispevkov za lastnike, ki bi jim omejili uživanje lastnine.

V preteklih dneh so imeli zastopniki deželnega in tržaškega pokrajinskega tajništva nekaj razgovorov o tej problematiki s predsednikom deželne vlade, ki je 11. t.m. sprožil zadevo pred deželnim odborom in prevzel nalogo, da osebno sledi zakonu o Krasu. Slovenski skupnosti je dal nekaj pomembnih zagotovil, ki jih je

dalje na 2. strani ■

RADIO TRST A

■ NEDELJA, 20. januarja, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 »Romeo in Julija« (Charles in Mary Lamb - Boris Kobal); 11.00 Za smeh in dobro voljo; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Narodnostni trenutek Slovencev; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Sergej Verč - Boris Kobal; »Ona + jaz = oba«; 15.30 Šport in glasba; 17.00 V studiu z vami: Igor Tuta; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PONEDELJEK, 21. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Revija Zveze cerkvenih pevskih zborov v Kulturnem domu v Trstu; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Gospodarska problematika; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Otroški knjižni sejem«; 16.00 Simfoniki RTV Slovenija; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ TOREK, 22. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Aktualnosti; 16.00 Simfoniki RTV Slovenija; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Pesiške podobe; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SREDA, 23. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Sergej Verč - Boris Kobal: »Ona + jaz = oba«; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Na goriškem valu; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Na goriškem valu; 16.00 Flavistka Irena Grafenauer; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Slovenska literatura na stičišču z italijanskim svetom; 17.30 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ ČETRTEK, 24. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Spomini Henrika Tume; 9.30 Misleci sodobnega časa; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 16.00 Mešani zbor Le madrigal de Bordeaux; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Četrtekova srečanja; 17.4 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ PETEK, 25. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Otroški kotiček: »Barvni utrinek«; 14.30 Od Milj do Devina; 16.00 Sopranistka Erika Sasaki, Shimada in Pilar Torrelanča, basist Eun-Kang Song, baritonist Marz'o Giossi, mezzosopranistka Yeal Seon Kang; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.10 Kulturni dogodki; 17.40 Mladi val; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

■ SOBOTA, 26. januarja, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 7.30 Pravljičica; 8.00 Poročila in deželna kronika; 10.00 Poročila in pregled tiska; 10.10 Flavist Giorgio Marcossi, klarinetist Lino Urđan, fagotist Vojko Cesar; 11.30 France Bevk: »Kaplan Martin Čedermac«; 12.00 Rezija in Kanalska dolina; 12.40 Zborovska glasba; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.25 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Nediški zvon; 14.50 »Ma'i pevci«; 16.00 Kitarist Marko Feri; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 17.50 Friedrich Dürrenmatt: »Okvara«, izvorna radijska igra; 19.00 Večerni radijski dnevnik.

Izdajatelj: Zadruga z o. z. »NOVI LIST« — Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, št. 157. Odgovorni urednik: dr. Drago Legiša — Tiska tiskarna Graphart Trst, ulica Rossetti 14, tel. 772151

Iraški diktator povsem prezira...

■ nadaljevanje iz 1. strani

nu, kadarkoli in kjerkoli nam preti nevarnost sovražne invazije. Otroci tega stoletja smo zavojevalnih bojnih pohodov že kar siti, rane dveh rodov še niso niti docela zaceljene, utrujeni smo od napetosti v strahu pred novimi in novimi Hanibali, ki zdaj tu zdaj tam na tem planetu porožljavajo s smrtonosnimi streljanci.

Ko bi se v zadnjem letu dni hoteli evforično razveseliti novega dne brez berlinskega zidu in brez železne zavese, glej spaka ali spako pred vrati v bistvu še vedno krščanske Evrope! Kdo je ta najnovejši bog vojne? Morda kar trojica — Gedaffi, Arafat, Sadam Husein? Imenuje se Islam ali muslimanstvo ali pretežno ves muslimanski svet.

Ko pišem te vrstice, še nič ne vemo, kaj se bo izcimilo iz krize v Perzijskem zalivu — vojna ali mir. Ali se bo iraški zavojevalec ognil spopadu, kot se je zgodovinski Hanibal v zmotni kalkulaciji ognil trepetajočemu Rimu ali pa bo pritegnil v krvavi ples množice Mohamedovih častilcev arabske in nearabske krvi.

Zaenkrat je tolažilno to, da je skoraj ves kulturni svet v svoji Organizaciji Združenih narodov pristal na energično obrambo miru in pravice in da je Evropa s svojo podružnico Združenih držav Amerike odkritosrečno združena v odporu nevarnemu rušilcu miru kakor le redkokdaj v preteklosti. Zato Irak ne more zmagati, njegov diktator bo zlepa ali zgrda poražen, Kuwait pa osvobojen. Toda ali se bo svet mogel nato povrniti v mirovno spanje?

V izjavah državnikov kakor tudi v komentarjih časnikarjev je pač mogoče zaznati nekaj zaskrbljenosti, da se ne bi oborožen spopad razpletel v širše in daljnosežnejše bitke iz gospodarskih, političnih, strateških razlogov med številnimi tekmeči na šahovnici okrog Sredozemlja. Feljtonist v ljubljanskem dnevniku Delo 12. jan. 91 smatra zalivsko krizo za posledico hladne vojne in pripisuje krivdo politiki obeh doseđanjih taborov, a upa in napoveduje, da se bo začel tak proces izboljšavanja medsebojnih odnosov na Prednjem Vzhodu, kakršen se je sprožil v Evropi po usahnitvi hladne vojne. Kdo naj to razume? Pisec obravnava imenovano krizo iz žabje perspektive.

Presenetljivo je, da ni slišati ne videti ne brati globlje diagnoze za napeti kaos na južni in vzhodni obali Sredozemskega morja in na Bližnjem vzhodu. Kolikor je mogoče zaznati, se samo v visokih krogih

katoličanov in protestantov že več let odpirajo oči pred novo, nesluteno nevarnostjo muslimanskega ekspanzionizma v smeri bolne Evrope. To je tisti Hanibal, ki razlikuje različne načine in z različno strategijo začenja ogrožati krščanske dežele. O tem kdaj drugič.

PRESEDNIK SLOVENSKE VLADE

Spoštovani gospod Jevnikar!

Vam osebno in vsem zamejskim Slovincem se za izraze podpore in priznanje slovenskemu vodstvu ob prizadevanjih za samostojno in neodvisno Slovenijo najlepše zahvaljujem.

Lepo Vas pozdravljam,

Lojze Peterle
PRESEDNIK

P. S. Pismo je prejel Ivo Jevnikar kot deželni tajnik Ssk.

Slovenska skupnost...

■ nadaljevanje iz 1. strani

deželno tajništvo na svoji seji pozitivno ocenilo, vendar pričakuje njihovo formaliziranje.

Pismo notranjega ministra

Na seji je deželni tajnik Ssk Ivo Jevnikar tudi sporočil, da je prejel pismo notranjega ministra Scottija v zvezi z dvojezičnimi izkaznicami v devinsko-nabrežinski občini. Dne 13. decembra je minister Scotti odgovoril na protest Ssk z dne 30. novembra in na zahtevo po sestanku, na katerem naj bi Ssk utemeljila nasprotovanje stališčem župana Locchija proti obveznim dvojezičnim izkaznicam. Minister sporoča, da je prosil ministra za deželna vprašanja Maccanica, naj — spriči pripravljanja zaščitnega zakona — izrazi svoje mnenje o zadevi, zato bo podrobneje še odgovoril. V pismu pa posredno nakazuje, da problem zadeva tudi repentabsko, dolinsko in zgoniško občino.

ZAMEJSKA DELEGACIJA
V LJUBLJANI

Predstavniki slovenske narodnostne skupnosti v Italiji, ki so bili prejšnji teden na avdiciji pri senatni komisiji za ustavna vprašanja, so v torek, 15. t.m., obiskali predsednika slovenske vlade Peterleta in mu poročali o poteku pogovora s člani senatne ustavne komisije, ki proučuje Maccanicov zakonski osnutek za zaščito Slovencev v Italiji.

Minister pravi: »Ni bilo diskriminacije«

Poštni minister Mammì zagotavlja, da 3. oktobra lani na tržaški glavni pošti ni prišlo do poskusa diskriminacije zaradi slovenskega jezika ali pa do neprijaznosti do tajnice Sindikata slovenske šole prof. Živke Marc, ko je ta želela dvigniti nujno pismo s slovensko izpolnjenim naslovom. Ministra je na dogodek v parlamentarnem vprašanju opozoril valdostanski senator Dujany lanskega 17. oktobra. Minister je uvedel preiskavo in v pismenem odgovoru

z dne 3. januarja poudarja, da je šlo za nesporazum in da zato ni bil sprejet kak disciplinski ukrep proti uradnici, ki je bila vpletena v incident.

»Poštna uprava zagotavlja, da bo, kot je to delala doslej, upoštevala potrebe slovenske manjšine, da bi se preprečili neprijetni dogodki,« je zapisano ob koncu odgovora, ki ga je senator Dujany poslal v vednost Slovenski skupnosti, ki je posredovala v zadevi.

Zagate našega jezika

VLADIMIRA ali VLADIMIRJA?

Pred dnevi je v prijateljski družbi nastal zanimiv pogovor. Beseda je dala besedo in že smo se dotaknili živahne diplomatske dejavnosti *Budimirja Lončarja*. Pa me je tedaj nekdo pobaral, zakaj *Budimirja* in ne *Budimira*, češ, saj smo se nekoč učili, da je *Črtomira* pregnala »lakota nepremagljiva« in da našega sošolca *Viktorja* marsikdaj ni bilo v šolo, ker se je rad zadrževal s *Požarjem*, ki pa dotlej ni imel nikoli opraviti s *požarom*, čeprav je »bil njegov oče po poklicu gasilec«.

Moj sogovornik se je nehoti dotaknil enega tistih poglavij v oblikoslovju slovenskega jezika, ki doživljajo v zadnjem času velike spremembe. V današnjem sestavku bomo skušali osvetliti le najvažnejša vprašanja o sklanjatvi samostalnikov moškega spola na *r*. Pri teh samostalnikih se pri sklanjanju osnova podaljša s soglasnikom *-j-*: *slovar = slovarja*, *dihur = dihurja*, *pastir = pastirja*, *Trubar = Trubarja*, *Finžgar = Finžgarja*, *Cankar = Cankarja* itd. Enozložnice navadno obdržijo nepodaljšano osnovo, npr.: *čir = čira*, *par = para*, *bar = bara*; vendar tudi tu imamo izjeme, čeprav so zelo redke: *car = carja*, *far = farja*, *jur = jurja* (denarna enota). Tudi sestavljenke, zložjenke ali sklopi s tako enozložnico v drugem delu besede obdržijo nepodaljšano osnovo, npr.: *nemir = nemira*, *milodar = milodara*, *pravir = pravira* itd. To pravilo velja tudi za izpeljanke iz glagolov, pri katerih je končni *-r* del osnove, ne pa obrazila: *izbor = izbora*, *premer = premera*, *prepir = prepira*, *umotvor = umotvora*, *samomor = samomora* ipd.

Tudi samostalniki, ki imajo v obrazilu polglasnik ali neobstojni samoglasnik pred končnim *-r*, ohranijo nepodaljšano ali navadno sklanjatev, npr.: *Koper = Kopra*, *oder = odra*, *poper = popra* itd. in cela vrsta izjem; za pravilno rabo le-teh pa je treba pogledati v pravopis.

Težnja po podaljševanju osnove je zelo močna tudi pri lastnih (osebnih) imenih, ki so nastali iz občnih imen, katerih osnova se sicer ne podaljšuje. Primeru *Požarja* bi lahko dodali še vrsto drugih, pri katerih je podaljševanje osnove z *-j-* popol-

V Beneški galeriji v Špetru se bosta v soboto, 19. t.m., predstavila slikarja Gertrud Schlosser Laukel in Venceslav Sprager. Otvoritev razstave bo ob 18. uri.

noma prevladalo, medtem ko se pri imenih na končnico *-mir* uveljavlja šele v zadnjem času. *Pravopis 62* ima sicer samo *Črtomir = Črtomira*; *Vladimir = Vladimirja*. V *Pravilih* novega slovenskega pravopisa pa že zasledimo obe različici, torej *Črtomirja* in *Vladimirja*. Tudi prof. J. Toporišič ima v svoji *Slovenski slovnici* oboje. *Jezik se pač razvija*. Dolžnost tistih, ki se s tem ukvarjajo je, da to tudi zabeležijo in uveljavljajo.

Tudi tvorba pridevnikov iz teh lastnih imen se mora temu prilagoditi: torej *Vladimirov* in *Vladimirjev*, *Tugomerov* in *Tugomerjev* itd.

R. Petaros

Jože Peterlin: Slovensko tržaško gledališče 1945-1975

O predstavitvi zbirke gledaliških kritik »Slovensko tržaško gledališče 1945-1975« v Društvu slovenskih izobražencev je naš list že poročal v božični številki. Ker pa gre za pomemben kulturni dogodek, katerega pomen presega vrednost običajnih ponedeljkovih večerov v DSI, zasluži nova knjiga vsekakor več pozornosti.

Predstavitveni večer je izzvenel kot pravi poklon, kot nekakšen hommage Peterlinovemu vsestransko razvejanemu delovanju in še posebej njegovemu spremljanju gledališkega dogajanja skozi prvo povojno tridesetletje. Peterlinov lik so osvetlili literarni zgodovinar in kritik Martin Jevnikar, član Radijskega odra in gledališki igralec Aleksij Pregarc in nestor tržaških režiserjev Jože Babič.

Režiser Babič se je prof. Peterlina spomnil z globokim občudovanjem, kot gledališkega človeka, ki je snoval in ustvarjal svoje kritike s posebno pozornostjo in občutljivostjo za delo in dosežke gledaliških akterjev — igralcev, režiserjev, koreografov, scenografov, skratka, vseh, ki so pripomogli k odrski postavitvi. Med režiserjem in kritikom se je pletel nekakšen tih, intimen dialog: iz tega je rasla v prvem zavest, kako usmerjati svoje režijske napore, v drugem pa spoznanje, kako so lahko za izboljšanje kvalitete odrskih uprizoritev pomembna opažanja, izražena v časopisnih in radijskih gledaliških ocenah.

Babič je prof. Jožeta Peterlina označil kot vladno nevljudnega, saj je za videzom vljudnosti in umirjenosti znal izreči tudi ostre sodbe predvsem na račun ozke repertoarne politike v nekaterih obdobjih. Četudi se je zdelo, da Peterlinove kritike ne najdejo zasluženega odmeva — saj so več let nastajale vzporedno, a obenem divergentno od uradne kritike, ki jo je v Primorskem dnevniku zastopal Vladimir Bartol — pa ni bilo tako. Če so bili igralci pohvaljeni, so se na tihem odzivali z zadovoljstvom, če pa je bila ocena njihovega nastopa kritična, so nekateri na glas pripisovali odklonilno stališče zgolj ideološkim razlogom.

Vendar je bila Peterlinova kritika odprta, odkrita in kar je najvažnejše, sad razgledanosti in strokovne podkovanosti. Peterlin se je namreč že kot študent oblikoval v raznih igralskih skupinah, dve leti je študiral na igralski šoli v Ljubljani, objavljaj sprva nepodpisane gledališke ocene, kasneje pa je pri Slovencu nasledil gledališkega recenzenta Franceta Vodnika. Skratka, gledališče je imel v krvi, in kot je poudaril tudi Jože Babič, bil je rojen igralec. Toda, ker tega svojega talenta v Trstu ni mogel uresničevati na odrskih deskah, je svoje veselje in prizadevanje vložil v režijo in igro pri Radijskem odru, ki ga je sam ustanovil, in v pisanje gledaliških ocen.

Knjiga je vsebinsko bogata. V njej lahko bralec spremlja nastanek, razvoj in usodo tržaškega Slovenskega narodnega gledališča (danes Slovenskega stalnega gledališča), ki je prehodilo dolgo in nelahko pot. Marij Maver je izbral nad sto najznačilnejših recenzij, jih opremil s predgovorom, natančno bibliografijo ocen iz tržaških let in zanimivim fotografskim gradivom. Bibliografijo za recenzije iz ljubljanske dobe je dopolnil prof. Mirko Mahnič.

Med prvimi je v knjigi ocena skupnemu spominu zapisane Delakove dramatisacije Cankarjevega Hlapca Jerneja, ki je 2. decembra 1945 v gledališču Fenice pomenila vse kaj več kot gle-

dališko predstavo, saj je šlo za praznik slovenske besede, ki si je po desetletjih molka spet utrla pot na tržaški oder.

Peterlin je igro ocenil stvarno, kot recitativ, manifestacijo, ter se ni ogrel zanjo, ker je v njej pogrešal toplino. Recenzijo je sklenil z besedami: »Tak Hlapec Jernej je prišel med primorske Slovence. Razumeli so njegovo zahtevo, bliž jim je bila njegova pravica, manj pa je zadihala njegova lepota. Lepoto pa bo našel vsakdo, ko bo vzel v roke knjigo.«

Tenkočutni gledalec in ocenjevalec je svojo oceno utemeljil strokovno preišljeno, umirjeno, z izključno recitacijskega in dramaturškega vidika. Šele dvajset let kasneje je v *Razmišljanju* o nalogah gledališča (Most, 1965, št. 1) ugo-

SKPD »MIRKO FILEJ«
v Gorici

prireja v četrtek, 24. 1. 1991, ob 20.30, v
Katoliškem domu

IDRIJSKI VEČER
OB 500-LETNICI

Sodelovali bodo: gledališki igralec Silvo
Božič, kustosi in sodelavci mestnega mu-
zeja v Idriji.

tavljal vedno v zvezi z uprizoritvijo Delakovega Hlapca: »Vse predolgo je bilo naše poklicno gledališče izrazito politično angažirano in je nujno s tem odbijalo velik del občinstva.«

Peterlin je vseskozi zelo pozorno spremljal gledališki repertoar in pogosto razmišljal o vlogi manjšinskega gledališča, ki bi si prav zaradi svoje posebne situiranosti in poslanstva, da ponese odrsko besedo med širše družbene plasti, ne smelo dovoljevati eksperimentacij in previsokega števila novitet.

V sklepnih oceni zbirke (objavljeni v *Novem listu* 4.11.1975) se je povrnil k Delakovi uprizoritvi in zaključil takole: »Gotovo je že ta prva predstava nosila nekaj tendenčnosti na sebi, kasneje je igralo gledališče mnoge zelo posrečene igre, mnoge pa tudi, po našem mnenju, tendenčno politične. Vendar je bilo gotovo teh drugih manj. Vedno smo povedali ob takih prilikah, da bo gledališče samo tedaj predstavljalo ves narod, ko ne bo šlo v take poskuse, ampak bo skušalo najti tisto najboljšo in najlepšo pot, ki je vsem ljudem skupna. Tudi na tej poti je toliko konfliktov in dramaturških zapletov, da rastejo iz njih močne drame, ki bodo prepričale vsakega gledalca.«

M. S.

—o—
MINISTER SCOTTI ZAVRAČA
LOCCHIJEV PREDLOG

Notranji minister Scotti je odgovoril na pismo, ki mu ga je bil v lanskem novembru poslal župan v Nabrežini, demokristjan Locchi glede možnosti, da se v občini Devin - Nabrežina, Zgonik, Repentabor in Dolina izdajajo samo italijanske osebne izkaznice namesto dvojezičnih. Notranji minister se, kot smo zvedeli, zavzema za ohranitev sedanjega stanja, češ da proti enojezičnim izkaznicam govorijo pravni razlogi in da bi bila sprememba režima izdajanja osebnih izkaznic neoprotuna.

Koncerti božičnih pesmi že prava in lepa tradicija

Koncerti božičnih pesmi so postali že prava in lepa tradicija v dejavnosti številnih pevskih zborov. Na sam božični dan je bil tak koncert na Opčinah, o katerem smo že poročali. Tokrat omenimo koncerte, ki so jih priredili drugi zbori in ki so bili lepo obiskani.

Prireditve na božični dan

V dvorani Marijinega doma v ulici Risorta v Trstu je bil na božič večer, ki so ga oblikovali člani Šentjakobskega odra in glasbene skupine »Gallus Consort«. Pod vodstvom Dine Slama so izvedli Tomčevo kantato »Slovenski božič«; to delo je »Gallus Consort« naslednjega dne, na praznik svetega Štefana, ponovil v bazovski kinodvorani. Gre vsekakor za zanimivo glasbeno delo; v slovenščini ne poznamo veliko tovrstnih skladb, ki v obsežnejši obliki obravnavajo zgodbo Jezusovega rojstva. Zanimivost Tomčeve kantate je v tem, da je skladatelj uporabil znane in manj znane melodije slovenskih božičnih pesmi, kar daje skladbi izredno domačnost in toplino.

Tradicionalni božični koncert je priredilo tudi Godbeno društvo Prosek; na koncertu je sodeloval harmonikarski virtuoz Zoran Lupinc.

Na Štefanovo

Štefanovo je marsikje bilo priložnost za prirejanje koncertov. Najprej naj povejmo, da je tudi letos bilo v Boljuncu lučanje. Lepo je, da tamkajšnja dekleta še vedno skrbijo, da ta starodavni običaj zaživi. Zaradi organizacijskih težav pa je letos žal odpadla kulturna prireditev, ki jo je že nekaj let zaporedoma prirejalo KD »France Prešeren« iz Boljunca.

V goriški stolnici je bil koncert, ki ga že tradicionalno prireja Združenje cerkvenih pevskih zborov iz Gorice. Koncert je privabil lepo število poslušalcev. Bil je zanimiv in bogat. Nastopili so: mladinski zbor iz Štandreža, ki ga vodi Elvira Chia-bai, moški zbor iz Štmavra, ki ga vodi Gabrijel Devetak, dekliški zbor »Alenka« iz Števerjana, pod vodstvom Anke Černic, mešana zbor Rupa-Peč, ki ju vodi Zdravko Klanjšček, in mešani zbor Podgora, ki ga vodi Mirko Špacapan. Naj ob tem dodamo, da je ta zbor na božični dan pel pri božični maši v kapeli goriške splošne bolnišnice. Zbor je pod vodstvom dr. Mirka Špacapana izvajal Mavovo Latinsko mašo na slovenske božične napeve, ob tem pa je pel še vrsto božičnih pesmi.

Božični nagovor v goriški stolnici je imela prof. Verena Korsič Zorn. Tradicionalni koncert v novi cerkvi v Štivanu, ki ga prirejšajo Fantie izpod Grmade, Dekliški zbor Devin in otroški zbor Ladjica, je tudi letos privabil v to cerkev številne poslušalce. Zbori so spored začeli z Gruberjevo »Sveto nočjo«, ob Gallusovem letu pa so naštudirali znani božični motet »Resonet in laudibus«.

Moški zbor »Fantje izpod Grmade« je za koncert izbral pet božičnih pesmi iz zbirke »Jubilante Deo«, ki je v samozaložbi izšla v Gorici leta 1931 in jo je uredil Vinko Vodopivec. V pesmarici so objavili

štiri adventne in 8 božičnih pesmi. »Fantje« so zapeli Laharnarjevo »Blešče se zvezdice nocoj«, Komelovi »V zvezdicah žari nebo« in »Podati hočem ti srce« ter Vodopivčevi »Pastirci, kam vendar hitite?« in »Le spavaj sladko Detece«. Izbor je spremljala povezava, ki je z zgodovinskega vidika osvetlila dobo, ko so bile pesmi napisane, njihove skladatelje in avtorje besedil. Zbor je vodil Ivo Kralj.

Dekliški zbor Devin je pod vodstvom Hermana Antoniča, ki je tudi spremljal petje na orgle, začel koncert s Harejevo »Slava Bogu na višavah«. Drugi del koncerta pa je bil zamišljen pod geslom »Božič po svetu«. Tako so poslušalci prisluhnili nemški ljudski božični pesmi, italijanski iz Veneta ter še francoski in angleški božični pesmi. Izbor je pomenil osvežitev repertoarja in lepo preizkušnjo za pevke, saj so tudi z jezikovnega vidika skrbno pripravile vse pesmi.

Otroški zbor Ladjica, ki deluje v Devinu in ki združuje otroke iz širšega področja devinsko-nabrežinske občine, je pod vodstvom Mirjam Bratina Pahor in Olge Tavčar pripravil zahteven spored božičnih pesmi. Slišali smo Juvanovo »Noč se spušča v Betlehem«, Mihelčičevo »Le spavaj milo Detece«, uspavanko Pavleta Kalana »Zazibalka«, Gačnikovo priredbo pesmi »Ko bi ljudje ljubili se« ter še skavtsko »Shalom«.

Božični koncert v Štivanu so zaključili vsi trije zbori, ki so skupaj zapeli dve Gačnikovi božični pesmi, in sicer »Ko so pastirji« ter »Svetla zvezda«.

Na praznik sv. Štefana sta na koncert vabila tudi moški in mešani zbor od Novega sv. Antona v Trstu. Zanimiv spored božičnih pesmi so peli v dvorani Marijinega doma v ulici Risorta v Trstu. Oba zbori vodi Edi Race.

Sv. trije kralji

Cela vrsta koncertov božičnih pesmi je bila na praznik Svetih treh kraljev.

Že na predvečer je bila v župni cerkvi v Podgori božičnica, na kateri so nastopili kvartet trobil »Jacobus Gallus« iz Ljubljane, mešani pevski zbor iz Sel na Koroškem, ob tem pa še domači mladinski in

mešani zbor prosvetnega društva Podgora z recitatorji.

V Sedejevem domu v Števerjanu je v nedeljo, 6.1.1991, nastopila pevška skupina »Big Ben Hit Quartet« iz Nove Gorice. Na programu so bile božične in črnske duhovne pesmi. Večer je bil tudi priložnost za predstavitev glasbene kasete, ki jo je skupina posnela pred kratkim.

V Nabrežini je bil božični koncert, ki ga je oblikoval mešani cerkveni zbor iz Vrhpolja pri Vipavi. Ob tej priložnosti so tudi podelili priznanja vsem, ki so se udeležili natečaja za najlepše jaslice.

V cerkvi v Bazovici sta na božičnem koncertu nastopila dekliški zbor Devin, ki ga vodi Herman Antonič, in otroški zbor Ladjica iz Devina, ki ga vodita Olga Tavčar in Mirjam Bratina Pahor. Zbori sta ob tej priložnosti nekoliko obogatila spored, ki sta ga izvajala na Štefanovo v Štivanu. Dekliški zbor je ob tej priložnosti zapel vrsto Harejevih in Vrabčevih božičnih pesmi.

Izredno glasbeno doživetje je bil koncert skupine »New swing singers« v škedenjski župni cerkvi. Skupino vodi znani slovenski pevec Oto Pestner; slišali smo slovenske božične pesmi ter vrsto črnskih duhovnih pesmi.

V nedeljo, 13. t.m.

Veliko ljudi se je v tržaški stolnici svetega Justa udeležilo božičnega koncerta, ki ga tradicionalno prireja Zveza cerkvenih pevskih zborov iz Trsta. Z zahtevnim in deloma tudi novim sporedom je nastopil mešani pevski zbor »Vrtojba«, ki ga je vodil Zdravko Leban, na orgle pa spremljal Uroš Štrukelj. O pomenu družine je razmišljal urednik revije Ognjišče

Praznično vzdušje je bilo tudi v Štandrežu, kjer je v župni cerkvi nastopil zbor iz župnije Stožice pri Ljubljani. Izvedel je kantato »Slovenski božič« Matije Tomca.

Tradicionalna in lepo obiskana božičnica je bila tudi na Mirenskem gradu. Koncert so oblikovali številni otroški, mladinski, moški in mešani zbori. Iz zamejstva sta v cerkvi na Gradu pela moški zbor Novega svetega Antona iz Trsta in mešani zbor Rupa-Peč.

Omenimo naj še dva koncerta božičnih pesmi. V cerkvi v Bertokih je pod vodstvom Dušana Jakomina nastopil zbor iz Škednja, v cerkvi na Vojščici pa sta poleg tamkajšnjega mešanega zbora pela božične pesmi moški zbor Fantje izpod Grmade in Dekliški zbor Devin.

Umrl je kulturni delavec prof. M. Šah

V torek, 15. januarja, so v Mavhinjah pokopali znanega kulturnega delavca in šolnika, prof. Maksa Šaha, ki je v soboto, 12. t.m., umrl zaradi srčne kapi v središču Trsta, ko se je odpravljal v tržaško bogoslovje, kjer je po upokojitvi poučeval slovenščino. Prof. Šah se je rodil pred 78 leti v Celju. Univerzitetni študij je končal leta 1947 v Bologni, leta 1948 pa je prišel v Trst, kjer je kot profesor poučeval na nižjih in višjih srednjih šolah in svojo kariero zaključil kot ravnatelj državnega trgovskega tehničnega zavoda Ziga Zoisa. Bil je avtor šolskih učbenikov in se je bavil tudi s sindikalnim delom na šolskem področju. Profesor Šah pa je bil tudi aktiven izven

šolskega prostora; bil je sodelavec tržaškega slovenskega radia, revije Mladika, Primorskega slovenskega biografskega leksikona in drugih revij ter publikacij.

Na zadnji poti ga je pospremila množica prijateljev in znancev. Pogrebni obred je bil v rojanski in mavhinjski cerkvi. Pri odprtem grobu sta se od zaslužnega šolnika in kulturnega delavca poslovila dr. Zorko Harej, pokrajinski predsednik Ssk, in Marij Maver, predsednik Slovenske prosvete. V cerkvi v Rojanu je sodeloval tamkajšnji cerkveni pevski zbor, v Mavhinjah pa zbor »Fantje izpod Grmade«.

Ženi prof. Jelki in sorodnikom izrekamo občuteno sožalje.

Pred novo premiero SSG

V petek, 18. januarja, bo v Slovenskem narodnem gledališču premiera pesnitve s petem in plesom z naslovom »Kaj pravijo rože«. Avtor dela je legendarni španski pesnik in pisec dramskih tekstov Federico García Lorca. Za slovensko stalno gledališče je to dramo zrežirala Meta Hočevar, originalno glasbo v pristnem španskem ritmu, pa je napisal skladatelj Aldo Kumar. Na odrskih deskah Kulturnega doma je bila pred kakimi desetimi leti že na sporedu ena izmed Lorcovih dram z naslovom *Krvava svatba* v režiji Zvoneta Šedlbarerja, tragična ljubezenska zgodba o begu mladih zaročencev. Tudi v igri »Dona Rota neporočena« ali s podnaslovom »Kaj pravijo rože« je ljubezen gonilna sila vsega dogajanja. Delo, ki si ga bomo lahko ogledali v petek, pripoveduje o minljivosti časa, vdani ljubezni in zvestobi ženskega srca, o Rositi, ki več kot dve desetletji znan čaka na svojega zaročenca ... Igra »Kaj

Slovenski kulturni klub, Trst, ul. Donizetti 3, pristrčno vabi vse mlade, da se udeležijo »Srečanja s slovenskimi študenti iz Argentine«, ki bo na sporedu v soboto, 19. januarja. Mladi gostje bodo predstavili slovensko skupnost v Argentini in še posebej delovanje mladih v tamkajšnjih organizacijah. Srečanje se bo začelo ob 18.30. Obenem Slovenski kulturni klub opozarja na predavanje, ki bo v soboto, 26. januarja. Psihologinja Jana Hosta bo govorila o »Ljubezenskih problemih doraščajočih fantov in deklet«. Tudi to predavanje se bo začelo ob 18.30. Priporočamo ga vsem mladim!

»Kaj pravijo rože« je pravzaprav neke vrste opereta, saj je v to predstavo vključenih veliko glasbenih vložkov in plesnih točk. Dramo, ki jo je SSG vključilo v svoj letošnji spored, je avtor Federico García Lorca napisal med letoma 1934 in 1935, ko je bila prvič uprizorjena v Barceloni. Pri bližnjem letu zatem so Lorco, prav v začetku španske državljanske vojne, zajeli frankisti in ustrelili. Po svoji nasilni smrti je ta književnik postal v Španiji pravi mit. Lorcove neobičajne metafore, njegova umetniška moč, njegove poezije in živahna španska glasba, bodo prav gotovo pritegnili zanimanje publike. V režiji Mete Hočevar in v zasedbi Slovenskega stalnega gledališča se obeta res lepa odrska postavitev Lorcove drame »Kaj pravijo rože«.

SAŠA RUDOLF NAGRAJEN V RIMU

V dvorani CONI-ja v Rimu so izročili nagrade za zasluge na športnem področju, ki jih podeljuje Evropsko ljudsko športno gibanje. Nagrado »Zlate skodelice 1990« je prejel predsednik vlade Andreotti. Nagradili so še druge zaslužne politične, kulturne in športne delavce. Priznanje »Prix Sport-Europe« je prejel tudi odgovorni urednik slovenskih poročil Radia Trst in znani športni časnikar Saša Rudolf. Za lepo priznanje iskreno čestitamo.

Fotografska razstava v Gorici

V preddverju Kulturnega doma v Gorici (ul. Brass 20) je odprta skupinska fotografska razstava 18 goriških fotografskih navdušencev. Gre za dela, ki so bila konec lanskega leta razstavljena v Števerjanu in ki so bila deležna zanimanja in odobravanja številnih obiskovalcev. Fotografska razstava, ki jo prirejata Zveza slovenskih kulturnih društev in Upravni odbor Kulturnega doma v Gorici, sodi v prizadevanja, da bi na Goriškem ponovno obnovili in popestrili fotografsko dejavnost, ki je imela dokaj uspeha v okviru delovanja »Skupine 75«.

Na razstavi sodelujejo naslednji goriški ljubitelji fotografije: Silvan Bevčar, Marino Črnic, Fabio Devetak, Vilko Fajt, Karlo Ferletič, Hijačint Jussa, Miro Kuzmin, Rudi Pavšič, Silvan Pitoli, Jožko Prinčič, Viktor Selva, Igor Tomšič,

Mauro Tomšič, Marko Vogrič, Zdenko Vogrič in Viljem Zavadlav. Na otvoritveni slovesnosti, ki je bila prejšnjo soboto, 5. t.m., sta v imenu prirediteljev spregovorila predsednik goriške ZSKD, Rudi Pavšič in ravnatelj goriškega Kulturnega doma, Igor Komel.

Razstava je odprta do 20. januarja 1991.

—O—

VEČER SAMOSPEVOV V GORIŠKEM KULTURNEM DOMU

Konec tedna bomo priča v goriškem Kulturnem domu svojevrstnemu »domačemu« glasbenemu večeru, na katerem bosta nastopila tenorist Dušan Kobal iz Gorice in pianist Hilarij Lavrenčič iz Doberdoba.

Domača glasbena umetnika nam bosta ob tej priložnosti predstavila pester program, ki bo zajemal popularne samospeve svetovnoznanih glasbenih umetnikov, kot so n.p.r. Schubert, Schumann, Dvorak, Mozart, Verdi, Lehar in drugi.

Večer torej, katerega prirejata v skupnem sodelovanju Glasbena matica in Kulturni dom iz Gorice, se predstavlja kot izjemen glasbeni dogodek, ki bo prav gotovo pritegnil pozornost širšega kroga ljubiteljev glasbene umetnosti. Pokrovitelji prireditve so Uprava občine Doberdob, Rajonski svet Svetogorska ul. - Placuta in Kmečko obrtna hranilnica iz Doberdoba. Nastop dua Kobal - Lavrenčič bo na sporedu v petek, 18. januarja, v veliki dvorani Kulturnega doma v Gorici (ul. Brass 20) s pričetkom ob 20.30.

»TRINKOVI VEČERI«

Kulturno društvo Ivan Trinko v Čedadu prireja v letu 1991 niz kulturnih srečanj »Trinkovi večeri«. Tema večerov bosta raznoliki lik msgr. Trinka in zgodovinska slovenskih društev v videmski pokrajini.

Prvi večer bo v petek, 18. t.m., ob 18. uri. Na društvenem sedežu v Čedadu bo prof. Marjan Breclj predstavil lik Ivana Trinka, kot se kaže v ostalini, ki jo hrani knjižnica France Bevk v Novi Gorici.

DAN EMIGRANTA

V Čedadu je bil v nedeljo, 13. t.m., 29. Dan emigranta, prireditev, ki iz leta v leto privabi v gledališče Ristori izseljence, a tudi ostalo prebivalstvo Beneških dolin, da se srečajo in opravijo nekakšen obračun leta. Glavni govornik na prireditvi je bil prof. Viljem Černo, ki je podal obračun o minulemu letu ter nakazal možnosti nadaljnega razvoja. Njegov govor je bil stvaren, saj stanje v Benečiji ni lahko, istočasno pa dokaj optimističen, saj je poudaril da raste med Benečani zavest o pripadnosti slovenski manjšini in volja, da ohranijo in razvijajo svoje kulturne in jezikovne značilnosti. Ob Dnevu emigranta so udeležence pozdravili tudi številni gostje. Bogat kulturni program so oblikovali člani Beneškega gledališča, folklorna skupina iz Rezije, pevca Rino in Giovanni Chinese ter harmonikarski orkester Synthesis 4 iz Trsta.

»TA SVETLA ZVEZDA ...«

Letošnji božični prazniki so se kot navadno pokazali tudi z bleščečimi zunanji okrasimi, slavnostno mestno razsvetljavo, magično igro luči v velikih in malih centrih. Posebno pozornost pa je letošnji Božič vzbudil prav v Gorici in to na njeni severni meji. Na svetogorski postaji (danes Nova Gorica) se je zgodil pravi čudež. »Prikazala se je zvezda« — tako poje znana pesem o sv. Treh kraljih. A prikazala se je tudi na strehi te lepe in mogočne mittelevropske grajene postaje, kjer je dobrih štirideset let kraljevala druga rdeča zvezda. V teh praznikih pa se je najprej spremenila v rumeno, nato pa bogato zažarela kot prava betlehemska repatica. In ko so Modri z Vzhoda v strahu odšli pred Herodom (prav danes rogovilijo novi Herod ob Evfratu in Tigrisu), je odšla tudi — zvezda!

Bližnji sosed

Galerija Katoliške Knjigarne - GORICA Travnik 25

vabi na otvoritev razstave akvarelov Staneta Žerka, ki bo v soboto, 19. januarja, ob 17. uri.

Razstava bo odprta do 23. februarja in sicer vsak dan, razen nedelj in ponedeljkov, od 8.30 do 12.30 in od 15. do 19. ure.

SLOVENSKO STALNO GLEDALIŠČE

Federico García Lorca

KAJ PRAVIJO ROŽE

Režija Meta Hočevar

Premiera v petek, 18. januarja, ob 20.30 v Kulturnem domu v Trstu. ABONMA RED A.

Ponovitve: v soboto, 19. januarja, ob 20.30 — ABONMA RED B, v nedeljo, 20. januarja, ob 16. uri — ABONMA RED C in v sredo, 23. januarja, ob 20.30 — ABONMA RED D.

Ponovitvi v Kulturnem domu v Gorici:

v ponedeljek, 21. januarja, ob 20.30 - ABONMA RED A

v torek, 22. januarja, ob 20.30 — ABONMA RED B

—O—

Za žrtve poplav v Sloveniji je preko poštnega tekočega računa Slovenske skupnosti nakazal dar 100.000 lir prof. Ezio Martin iz Pinerola.

Slovenska skupnost je dne 9. januarja 1991 predala skupno vsoto 1.185.000 lir Rdečemu križu Slovenije, kot je bilo napovedano ob začetku nabirke.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Svetogorski zbornik prikupna in pomembna knjiga

V redni zbirki Goriške Mohorjeve družbe za leto 1991 je izšlo tudi delo z naslovom »Sveta Gora 1539-1989« in s podnaslovom »Gradivo s strokovnega srečanja (27. oktober 1989)«. Gre za zbornik predavanj, ki so potekala na znanstvenem simpoziju pred dobrim letom v frančiškanskem samostanu na Sveti Gori. To strokovno srečanje so organizirali Znanstvenoraziskovalni center SAZU iz Ljubljane, Zgodovinsko društvo za Severno Primorsko, svetogorski frančiškanski samostan, Goriški muzej ter Inštitut za družbeno in versko zgodovino iz Gorice. Priprave na simpozij je vodil zgodovinar Branko Marušič, zamislil pa si ga je tako, da bi s pomočjo posamičnih predavanj spoznali vsaj osnovne črte zgodovinskega, stavbnega in umetnostnega razvoja ter duhovnega in družbenega pomena osrednje primorske božje poti skozi štiri stoletja in pol.

Ze med potekom tega znanstvenega srečanja na Sveti Gori je prišlo do predloga, da bi gradivo izdali v knjižni obliki in tako imamo sedaj pred seboj prikupno knjigo, ki bo postala nepogrešljiv pripomoček za vse tiste, ki bi želeli kaj več in bolj poglobljeno zvedeti o tej romarski postojanki. Uvodno besedo v zbornik je prispeval Branko Marušič, sledi pozdravni nagovor koprškega škofa msgr. Metoda Piriha, p. Pavel Krajnik pa nam na kratko spregovori o zgodovini Svete Gore od 14. stoletja dalje, ko se v listinah prvič omenja cerkev Matere božje na tem hribu; njegov oris se zaključuje s koncem 18. stoletja.

France Martin Dolinar pojasnjuje duhovno podobo slovenskih dežel v 16. stoletju v luči razmer v Evropi, Vinko Rajšp pa razčlenjuje

romanja kot verski, duhovni in družabni pojav. Lucia Pillon obravnava romanja Furlanov v 19. stoletju na Sveto Goro, sledita še dva prispevka z zgodovinsko vsebino. Luigi Tavano je obdelal dogodke na Sveti Gori med letoma 1918-1945. Slavica Plahuta pa med drugo svetovno vojno. Pri obeh člankih je še posebej zanimiv oris tistih dramatičnih dogodkov jeseni 1943 na Sveti Gori, ko so partizani aretirali italijanske patre in jih kasneje izpustili, milostna podoba Matere božje pa je bila začasno umaknjena. L. Tavano je za svoj prispevek črpal zlasti iz italijanskih arhivskih virov, Plahutova pa iz slovenskih, predvsem partizanskih arhivov.

Zelo važen je oris dosedanje literature o Sveti Gori, ki ga je napisal Peter Stres, ob katerem naj omenimo, da je bila prva italijanska knjiga o tej božji poti natisnjena že leta 1746 v Benetkah, leta 1843 pa je izšla v Vidmu njena skrajšana slovenska različica. Emilijan Cevc je spregovoril o stari gotsko-renesanci svetogorski baziliki, ki je bila za vedno uničena med prvo svetovno vojno, Marko Vuk pa je razčlenil likovni in simbolni pomen svetogorske slike Matere božje. Umetnostnozgodovinske narave je tudi razprava Sergia Tavana o marijanski ikonografiji na oglejskem ozemlju do leta 1544, torej do časa, ko je Sveta Gora dobila v dar od oglejskega patriarha Marina Grimanija znamenito Marijino sliko, domnevno delo beneškega umetnika Palme Starejšega.

Lojzka Bratuž je obdelala Sveto Goro v slovenski književnosti, Edo Škulj v slovenski cerkveni glasbi, Janez Marušič pa je osvetlil pomen

dalje na 8. strani ■

Prvi literarni forum o ženskem vprašanju

Prvi literarni forum, posvečen temi »Ženska kot lik in ustvarjalka v slovenski literaturi«, katerega so 15. decembra lani priredile Slovenska prosvetna zveza na Koroškem, revija Mladje, Društvo slovenskih pisateljev v Avstriji in Centralno društvo slovenskih pisateljev v Ljubljani v Hiši umetnikov (Künstlerhaus) v Celovcu, je vodila koroška slovenska pesnica in kulturna delavka Maja Haderlap. Ta je bila tudi ena glavnih pobudnic in organizatork omenjene prireditve, ki naj bi nadomestila Obirsko pisateljsko srečanje, katerega pobudnik in vodja je bil pokojni slovenski koroški pesnik Valentin Polanšek.

V uvodnih besedah je Maja Haderlap utemeljila teme literarnega foruma. Posredovala je navzočim, med katerimi so bili tudi moški, upravičen občutek, da so ženske, čeprav predstavljajo več kot polovico človeštva v tej milijardni srenji, še vedno obravnavane kot kaka »manjšina«, saj se sprašujejo po svoji identiteti, ponekod po svetu celo po osnovnih človeških pravicah, da o zahtevi po enakovrednem partnerstvu z moškimi niti ne govorimo.

Kot prva referentka je prof. dr. Helga Glušič razmišljala o »Ženski med izpovedjo in umetniško kreacijo«. Predavateljica je med drugim ugotovila, da ima izpoved v svetu ženske tudi kot umetniško dejanje posebno pomembno vlogo. Ker je že pristop k besedni umetnosti

lirika najbolj primerna, je dosežek slovenske ženske poezije na posebno visoki ravni. Ženske kot pisateljice se zlasti rade posvečajo življenjepismu (tudi pisanju dnevnika), družinskemu in zgodovinskemu romanu. V slovenski književnosti nasploh pa prevladujeta dva dominantna tipa, čeprav pomensko zelo različna in v raznolikih ustvarjalnih soočanjih, to sta »Lepa Vida« in »Kmečka mati«. Prva posebej navadno tip nemirne, nezveste ženske, polne hrepenenja po lepšem, verjetno tudi lažjem življenju. Obdaja jo neredko sij skrivnostnega in čar pustolovskega. Tip »Kmečke matere« pa predstavlja dobro, skromno in potrpežljivo ženo, ki se na svoji zemlji bojuje in žrtvuje za družino in otroke. Nekaj je tudi meščanskih gospa, ki imajo navadno značajsko slabe lastnosti in romantično zasanjanih neživljenjskih grajskih gospodičen. V zadnjem času pa se zlasti pri mlajših avtorjih pojavlja podoba ženske kot erotičnega objekta, neredko degradiranega na spolno celico.

Slovenska književna kritika naj se v prihodnje trudi za še večjo objektivnost ob upoštevanju specifičnosti ženskega pisanja. Predavateljica je svarila pred pojavi, ki ga pehajo v geto in se ne trudijo v smislu enakovrednega obravnavanja v okviru celotne slovenske književnosti.

Zaradi obolelosti univerzitetne asistentke Sil-

dalje na 8. strani ■

Knjiga izvirnih božičnih pesmi Zorka Hareja

Tik pred koncem leta je v Trstu izšla pesmarica Zorka Hareja z naslovom »Božične pesmi«, ki vsebuje 12 izvirnih skladb za mešani, moški in ženski zbor. Knjigo so v petek, 18. decembra, predstavili v Peterlinovi dvorani v Ulici Donizetti 3. Srečanje sta priredili Zveza cerkvenih pevskih zborov in Svet slovenskih organizacij, ki sta izdali in založili pesmarico.

Točke prijetnega in svečanega večera so povezovali trije zbori: Fantje izpod Grmade, ki ga vodi Ivo Kralj, Dekliški zbor Devin z dirigentom Hermanom Antoničem in Ekumenski pevski zbor iz Trsta pod vodstvom Zorka Hareja. Pevci so izvedli skoraj vse skladbe iz najnovejše božične pesmarice. Prisotne je v imenu gostiteljev najprej pozdravil predsednik Društva slovenskih izobražencev Sergij Pahor. Nato je spregovorila Marija Ferletič, predsednica Sveta slovenskih organizacij, ki je dr. Hareju čestitala za pomemben prispevek k slovenskemu glasbenemu opusu. Najnovejšo knjigo božičnih pesmi pa je predstavil prof. Andrej Bratuž. Povedal je, da je Harejev glasbeni stavek tekoč, v glavnem harmonski, njegov slog pa je soroden novoromantičnemu in ponekod impresionističnemu stilu. Melodija in ritem se pri Hareju harmonično dopolnjujeta, glasbena fraza pa je vedno v skladu s pesniškim tekstom. Skladatelj je za besedila svojih pesmi izbral izključno slovenske zamejske pesnike: Ljubko Šorli, Stanka Janežiča, Karla Široka, Sašo Martelanca, Silvina Sardenka in Mihaila Opeko. Prof. Bratuž je zaključil z mislijo, da je Harejeva zbirka božičnih pesmi dokaz njegovega ustvarjalnega navdušenja, idealizma in velike ljubezni do glasbe. Njegovo delo je pomembno za vso skupnost v smislu ohranjanja naše narodne zavesti.

Zorku Hareju je ob izidu božične pesmarice iskreno čestital tudi Anton Kostnapfel v imenu izvršnega odbora ZCPZ. Hkrati se mu je tudi zahvalil za dolgoleten trud v vodenju same Zveze.

Ob koncu je o svojem delu spregovoril tudi dr. Harej sam. Povedal je, da ima njegova ljubezen do božične pesmi svoje korenine že v otro-

dalje na 8. strani ■

»Črnobeli akvareli«

Takšen je naslov nove glasbene kasete, ki je izšla pri Založništvu tržaškega tiska. Gre za kaseto harmonikarskega orkestra Synthesis 4, ki deluje v okviru Glasbene matice in so jo predstavili v občinskem gledališču »France Prešeren« v Boljuncu.

Na okusno okrašenem odru je pod vodstvom prof. Klavdija Furlana nastopilo skoraj trideset članov te skupine. Orkester se je namreč prav pred kratkim številčno okreplil, na ovitku kasete pa so navedena imena 22 članov in članic, ki so za posnetek izvajali potpourri Glenn Millerjevih melodij, priredbo »Tanga 1« Astorja Piazzolle, »Slavonsko rapsodijo« Adolfa Götza, »Ruske miniature« Evgenija Derbenka in še »25 akvarelov za harmonikarski orkester« skladatelja Šiakova. Na koncertu pa smo slišali šest skladb, ki jih je orkester izvajal z živahno temperamentnostjo, virtuosno tehniko in brezhibno natančnostjo, v dvorani pa je bilo enkratno vzdušje.

Novice

»V Sloveniji gradimo gospodarski sistem, kakršen je v sosednjih zahodnih državah. Težave obstajajo v tem, da nimamo modelov, po katerih bi se lahko ravnali, ko prehajamo iz starega sistema v sistem tržnega gospodarstva. Stanje pa je še bolj zapleteno, ker živimo v državi, ki razpada«. Tako je dejal podpredsednik slovenske vlade in minister za gospodarstvo dr. Mencinger na posvetu, ki je bil 11. t.m. v Kulturnem domu v Gorici in ki sta ga priredila Slovenski raziskovalni inštitut ter Kmečka banka v Gorici. Minister je povedal, da je vlada že pripravila zakon o slovenski valuti, ki naj prepreči hiperinflacijo v Sloveniji. Hiperinflacija bo med drugim ena izmed posledic srbskega vdora v jugoslovanski monetarni sistem. Minister je naglasil, da čaka Slovenijo izredno težavno razdobje in da je povsem zgrešeno pričakovanje slovenskih množic, da lahko Slovenija postane čez noč druga Švica.

V soboto, 12. t.m., je bil v Poljčah na Gorenjskem posvet poslancev vladajoče koalicije Demos. Udeleženci so se dogovorili, da bodo podprli predlog vlade za spremembo ustave. Odpravili naj bi vse člene, ki omenjajo federacijo in njene pristojnosti. Te bi prevzela republika. Odpravili bi tudi določilo, ki predvideva, da imata slovenska zastava in slovenski grb rdečo zvezdo, slovenski parlament naj določi pogajalsko skupino za pogovore o razdružitvi Jugoslavije. Skupino naj sestavljajo predstavniki predsedstva, skupščine in vlade. 23. decembra pa naj se razglasi za državni praznik.

Predsednik jugoslovanske zvezne vlade Markovič je te dni na obisku pri posameznih republikah. Na pogovorih z njihovimi predstavniki skuša doseči sporazum o ukrepih, ki so potrebni za minimalno funkcioniranje zvezne uprave. Opazovalci ugotavljajo, kako se je končno uveljavilo spoznanje, da so pogajanja s posameznimi republikami nujna za rešitev globoke krize, ki je zajela Jugoslavijo.

Znani športni delavec D. Ulaga v DSI

V ponedeljek, 14. januarja, je bil gost Društva slovenskih izobražencev znani športni delavec in pedagog iz Slovenije Drago Ulaga. Ta veteran slovenskega športa je bil med drugim pred 2. vojno zaposlen pri ministrstvu za telesno vzgojo v Beogradu, kasneje pa redni profesor na visoki šoli za telesno kulturo v Ljubljani.

Prof. Ulaga je udeležencem večera v DSI podal nekaj zanimivih zgodovinskih podatkov o sokolovskih in orlovskih športnih organizacijah na Slovenskem. V Evropi, je uvodoma povedal predavatelj, so se začeli z organiziranim športom med prvimi ukvarjati Nemci, ki so tudi v naših krajih ustanavljali svoja športna društva. Leta 1863 pa so Slovenci ustanovili svoje društvo, ki se je imenovalo Južni sokol. To je bila dejansko naša prva športna organizacija. Člani društva niso gojili samo telesne kulture, ampak so se ukvarjali še s številnimi drugimi dejavnostmi. Južni sokol je bil pomemben tudi zato, ker so se v njem združevali mladi Slovenci, ki so močno čutili svojo narodno pripadnost in so se upirali germanizaciji.

Ko je prišlo do politične ločitve ljudstva so sokoli postali bolj liberalni, zato je katoliški tabor naposled ustanovil svoje, orlovsko društvo. Pred prvo vojno so bile sokolovske in orlovske organizacije zelo številne, tako da je dejansko že vsaka vas imela vsaj po eno športno društvo. Vojna je to živahno dejavnost začasno ustavila.

Predavatelj Drago Ulaga je omenil tudi najpomembnejše športnike obeh organizacij, ki so se izkazali na mednarodnih tekmovanjih. Najpomembnejši med njimi je sokolovec Leo Štukelj, ki je leta 1924 na olimpijskih igrah v Parizu osvojil dve zlati kolajni, kar je bil velik uspeh za Slovenijo. Člani orlovskih športnih društev pa niso nastopali na olimpijadah, vendar so se udeležili mnogih pomembnih mednarodnih športnih tekmovanj. Prof. Ulaga je omenil neljub dogodek, do katerega je prišlo leta 1926, ko je bilo napovedano mednarodno tekmovanje v Rimu. Mnogo odličnih slovenskih športnikov, med njimi je bil tudi sam Ulaga, so zavzeto trenirali in vse je kazalo, da bodo na tem tekmovanju

osvojili prva mesta. Fašistična obveščevalna služba, je rekel predavatelj, pa je po vsej verjetnosti izvedela, da obstajajo konkretne možnosti za zmago slovenskih športnikov. Zaradi tega so tekmovanje odpovedali. Na drugih mednarodnih tekmovanjih so se vsekakor člani orlovskih društev vedno odlično uvrstili. Orlovska društva so razpustili leta 1929, ko je kraljevina Jugoslavija zahtevala, naj se vsi priključijo uradni sokolovski zvezi. Sokol je ščasoma postal režimska organizacija.

Prav bi bilo, je zaključil predavatelj, da bi v sodobnem času ta društva spet zaživela kot organizacije, ki bi poleg svoje primarne športne dejavnosti vzgajala člane tudi v ljubezni do narave, jih učile zdravega načina življenja, prispevale h gojenju narodno zavednih čustev. Dandanes se namreč daje vse pre malo pomena društvenemu življenju in se pripisuje pretiran pomen golim športnim rezultatom.

—o—

Ruska federacija je odločno na strani pribaltskih republik. Njen predsednik Jelcin je obsodil nastop vojske v Litvi in podpisal sporazum o sodelovanju s temi republikami. Litovski zunanji minister pa je v Varšavi izjavil, kako je pooblaščen ustanoviti vlado v izgnanstvu, če bo sovjetska vojska odstavila zakonito oblast v Litvi.

Na pobudo Stranke demokratične prenovne je bilo v torek, 15. t.m., v Ljubljani mirovno zborovanje, ki so se ga udeležili predstavniki vseh strank v slovenskem parlamentu. Zborovalci so se odločno izrekli za miroljubno rešitev krize v Zaliču, Litvi in tudi znotraj Jugoslavije, pri čemer so izrecno omenili stanje na Kosovu in na področju Knina.

731

■ nadaljevanje iz 1. strani

v glavnem vsi odgovorni tako ali drugače že izmazali. Družba in država pa morata še vedno iskati odgovor na vse to in ne le odkriti možne zablode in njih protagoniste, ampak tudi preprečiti kaj podobnega v bodoče.

France Bevk HUDA URA

VIII.

»Teh pa je malo. Zemlje ima vsakdo premalo ali preveč,« je Slivar premolknil. »Ti in Zalka tudi lahko vse podelata,« je dostavil, »še časa vama ostane.«

»Prelahko podelava,« je Ivanc zamahnil s sekiro, »zato nama primanjkuje blaga, da o denarju ni niti govora. Prekratka pri delu, prekratka pri jelu.«

Slivar se je nasmehnil med brki. Ivanc mu je nevede pokladal pripravne besede na jezik.

»Ko dobiš mladega, bo še trša. Ena roka več, ena usta več, a zemlje prav toliko ...«

Ivancu je omahnila sekira. Besede so ga nemilo zadele. Na to nikoli ni bil pomislil. Neredko si je celó domišljjal, da mu bo laže, če bo dvoje rok več pri hiši. Nad

nenadnim spoznanjem se ni le zavzel, ampak celó užaljen je bil. Zdelo se mu je, da je zvenelo iz sosedovih besed rahlo roganje.

Tine, ki je privlekel novih vejá, je ujel zadnje besede. Saj so bile le besede, a se je vendar čutil globoko prizadetega.

»Pri taki hiši da bi se ne dalo živeti?« je zinil razdraženo.

Slivar ga je jezno ošinil s pogledom. Kaj se fant meša v njune pogovore!

Tinetu je udarila kri v lica. Bolje bi bilo, da bi se bil povsem potuhnil.

»Saj ni treba, da človek tiči samo doma.«

Ivancu so besede zadele kot očitek, stresnil je z glavo. Nejevolja, ki jo je prej čutil do Slivarja, mu je rasla. Iztresel jo je nad Tinetom.

»Včasih že, ko si našel delo, kamor si se obrnil,« je zvišal glas. »Pa danes? Še tisti, ki so šli, se vračajo prazni ko beraška malha.«

Te besede niso bile brez stola. Toda bolj kot njihov pomen je zmedla Tineta sosedova zadirčnost. Kaj ima proti njemu? Vrgel je kanjec h kopišču, vzel grablje in ne da bi še katero zinil, odšel po senožeti.

Slivar ga je spremljal s srditimi pogledi. Ni mu bilo neznano, da se Tine poganja za Zalko. Ivanc je molčal. Če ga je kdo spominjal na delo in mu govoril o zasluzku, ga je jezilo in peklo. Kakor da ni že vsega poskusil. »Prekleta!« je izpljunil.

»Tudi meni ne gre tako, kot bi hotel.« ga je Slivar opazoval s strani. »Zdaj se še nekako porivamo dalje. Toda ko se bo Pavle oženil in bo prišel drobiž, mu bo tenka predla. Saj vem, kako je bilo z menoj. Nekdaj, ko je bila vaša in naša zemlja eno, jo je bilo prav za eno družino. Nič preveč in nič premalo.«

**SVETOGORSKI ZBORNIK PRIKUPNA
IN POMEMBNA KNJIGA**

■ nadaljevanje s 6. strani

tega hriba kot krajinskega spomenika. V članku se zavzema za to, da je pri bodočem urejanju Svete Gore potrebno nujno ohraniti njen duhovno-verski značaj, saj bi kopičenje drugačnih dejavnosti zlasti na vrhu hriba trajno prizadelo njeno identiteto.

Svetogorski zbornik je uredil Branko Marušič, prikupne platnice pa si je zamislil Pavel Medvešček. Že ob njegovem nastajanju je bilo jasno, da o Sveti Gori še zdaleč ni izrečena zadnja beseda, saj ob branju spoznamo, katere so bele lise pri preučevanju važnosti tega romarskega središča v zgodovinskem, umetnostnozgodovinskem, sociološkem, verskem in etnološkem pogledu. Jasno pa je, da pomeni Sveta Gora izziv za nadaljnje raziskave, ki pa bodo morale ob poznavanju literature temeljiti zlasti na študiju arhivskih virov. Naj še omenimo, da s knjigo »Sveta Gora 1539-1989« Goriška Mohorjeva družba pričinja s serijo »Naše korenine«, ki bo domoznansko usmerjena ter bo skušala s komentiranimi ponatisi zlasti starejših zgodovinskih besedil približati današnjemu bralcu pomembne osebnosti, dogodke in kulturne dediščine iz primorske preteklosti.

M. V.

**KNJIGA IZVIRNIH BOŽIČNIH PESMI
Z. HAREJA**

■ nadaljevanje s 6. strani

ških letih. To ljubezen je vztrajno gojil do danes. Od leta 1964, kmalu po ustanovitvi Zveze cerkvenih pevskih zborov, katere predsednik je dr. Harej, je Zveza vsako leto redno prirejala tudi božične koncerte. Harejeve pesmi so nastale prav za te priložnosti. Nekatere so lahko izvedljive, druge so težje, tretje so napisane po ljudski glasbeni tradiciji, nekaj je tudi priredb, večinoma pa gre za popolnoma izvirne pesmi. Harej je še povedal, da je najprej napisal skladbo in je šele potem iskal primerno besedilo za svojo glasbo. Izbral je izključno besedila sodobnih zamejskih pesnikov, tista, ki so mu po občutju in sporočilu najbližja. Vse pesmi, ki so zbrane v njegovi knjigi, so bile že večkrat izvedene na raznih koncertih, natisnjena pa je bila samo skladba »Ta noč je sveta noč«, ki je pred dvema desetletjema izšla v Ljubljani v zbirki »Sveta noč«.

»A!« je prišlo trdo iz Ivanca.

Zdelo se je, da ga ne poslušaj, a je ujel vsako besedo. Ni se ozrl. Zvijal je trto, na kateri je stal, in si grizel jezik. Da, nekoč je bil že slišal o tem, a mu je popolnoma šlo iz glave. Že od jutra to cikanje na njegovo zemljo! Ni vedel, ali je v bobu ali v grahu.

»Moj stari oče mi je to razlagal,« je meril Slivar vpliv vsake besede na njegovem obrazu. »Slišal je od drugih. Ko je bil njegov oče razdelil zemljo, je bil še otrok. Tista rodbina je kmalu izumrla, ostala je le zadolžena hiša. Naši niso imeli denarja, da bi jo odkupili. Kupil jo je tvoj oče. Polju, travnikom, vrtu — vsemu se pozna, da je bilo razrezano ko pogača. Za enega bi je bilo, dveh pa ne more živiti.«

»Videti je tako,« je zategnil Ivanc s tesnobo v glasu.

Narahlo, prav narahlo je zaslutil, kam merijo besede. Nekam zmeden je jemal veje in jih vpletal med količe. Slivar je

Prvi literarni forum o ženskem vprašanju

■ nadaljevanje s 6. strani

vije Borovnikove je njeno polemično in duhovito, pa tudi slogovno zanimivo razmišljanje prebrala prof. Marija Smolič. Z ironičnim zornim kotom pa s tudi upravičeno prizadetostjo je Borovnikova osvetlila prenekatero problematične konkretne danosti in premalo upoštevane težave žene kot take v slovenski družbi, ne le kot aktivna ustvarjalca ter neprizanesljivo zapisala: »Ob koncu 20. stol. je Slovenija ženi kot človeškemu bitju z ustvarjalno silo še vedno več ali manj sovražno razpoložena, saj ji nihče ne poskuša olajšati neugodnih življenjskih pogojev, pod katerimi ustvarja; še manj se kdo trudi in ji kot individuumu omogoča, da bi lažje razvijala svoj prirojeni ustvarjalni dar. Recí tudi ne moremo, da je za svoje delo ravno tako resno upoštevana in zasluženata nagrajena kot moški književniki. Njen referat, ki ga je iz zgoraj omenjenih razlogov naslovlila »Slovenija, moja Afrika«, je sprožil živahno diskusijo, med katero je Milena Merlakova predstavila tudi »sedem moških zmot — med tri glavne spadajo moško poudarjanje telesne sile, oz. poudarjanje zunanje aktivnosti, precenjevanje vloge razuma na račun čustvenega življenja — srca, saj ga moški radi označujejo kot sentimentalno in »babjo stvar« in zamolčana, v stran potisnjena duša ali notranje življenje. Posledice teh treh elementarnih »moških zmot« so hude, saj se javljajo kot beg pred samim seboj in ta sproža vrsto manj pozitivnih reakcij, na pr. brezobzirno oblastništvo, destruktivne norme in status simbola kakor tudi blokada občutka za svobodo, strah pred samostojnostjo ter zaviranje lastne ustvarjalnosti in sposobnosti izražanja. In kot zadnja in najhujša posledica treh omenjenih »moških zmot«: izguba sposobnosti za ljubezen. Diskusijski prispevek Milene Merlakove je temeljil na mednarodno znani knjigi nemškega psihologa, antropologa in umetnostnega zgodovinarja dr. Petra Lausterja, ki temelji na izkušnjah, ki si jih je avtor pridobil v Kölnu, kjer ima svojo prakso za psihološko diagnostiko in posvetovalnico. Njen naslov: »Sedem moških zmot«.

Literarni forum se je popoldne nadaljeval z vrsto koreferentk in novih aktualnih diskusij. Originalen in temeljit po svojem analitičnem prijemu je bil prispevek časnikarke in avtorice Alenke Puharjeve, znane po svojih esejih v »Novi reviji«. To pot se je spoprijela s klišejem

ženskega lika, ki ga že desetletja goji slovenska likovna umetnost v različnih variantah. Najpogosteje je to podoba ali kip tršate kmečke žene, z ruto na glavi in dokaj trdih, včasih skoraj moških potez, kar bi prišlo zlasti do izraza, če bi ji sneli ruto. Navadno so jo prikazovali pri rezanju kruha. Alenki Puhar se je posrečilo prikazati, da se je za takšnim idealiziranjem ženskega slovenskega lika skrivala pogosto miselnost, ki ni bila tako dobra kot to, kar naj bi predstavljal in kot ga običajno doživljamo.

Med koreferentkami je bila tudi pisateljica Marjeta Novak - Kajzer, ki je pred kratkim vzbudila pozornost s svojim četrtim romanom »Posebne nežnosti«. Ta je plastično prikazala svoj način pisanja, ki ga odlikujeta lahkotnost izraza in svetovljanska orientacija v izbiri tem, oseb in krajev dogajanja. Za njo je nekaj orientacijskih odlomkov iz eseja Leva Detele »Temelji slovenskega ženskega zdamskega pesništva«, ki je izšel v argentinski literarni reviji »Meddobje« leta 1984, posredovala Milena Merlakova in s tem v duhu vseslovenskega kulturnega prostora dopolnila lik slovenske ustvarjalke z več ali manj neznanimi imeni in elementi.

Zaključni moto med udeleženci prireditve, za katero se je zanimal tudi avstrijski radio: Začetek ni bil težak. Novi tovrstni forumi so potrebni in se bodo nadaljevali.

Milena Merlak

V sredo, 16. t. m., so v Vilni položili v skupno grobnico žrtve pokola, ki ga je v litovski prestolnici zagrešila sovjetska vojska. Ta je namreč s tanki nastopila proti goloroki množici, ki je branila litovsko radiotelevizijo. Padlo je 14 ljudi, pogrešajo pa nadaljnjih 57 oseb. Pokol je obsodila demokratična svetovna javnost. Na Zahodu sicer jemljejo na znanje izjavo Mihajla Gorbačova, da osrednja sovjetska oblast ni dala ukaza za takšen nastop vojske, a to ni odstranilo hude sence, ki je padla na sovjetskega predsednika. Nastane vprašanje, ali ta še obvlada položaj in ali se morda že uresničuje napoved doseданjega zunanjega ministra Ševardnazeja o nastopu vojaške diktature. Medtem sta bila imenovana novi ministrski predsednik in novi zunanji minister. Oba sta baje prištaša Mihajla Gorbačova.

opazil, da je na Ivanca vplivalo. Ali ga je že spregledal do dna? Dolgo sta molčala.

Ivanc ni bil odločen človek, to ne, vendar ga je bilo težko pridobiti. Nova misel, ki mu je bila prej neznaná, se zlepa ni ukoreninila v njem. Morda čez kako leto. Za Slivarja je bilo to vse prepočasi. Že res, če se Pavle in Zalka zmenita, se Ivanc ne bo mogel prida otepati. Toda v hiši in na svojem kosu zemlje lahko ostane do smrti. In še njega preživi. Ne, tega ne! Pavle in Zalka v cerkev, a on nad plotove, da bo zemlja spet samo ena.

Ozrl se je po senožeti. Od drevja in od grmovja so visele dolge sence. Krčile so se bolj in bolj. Zagledal je Pavleta in Zalko. Hodila sta vštric. Bil je trd človek, a ob tem pogledu mu je zaigralo srce. Dalo mu je novega poguma. Po strani je gledal Ivanca, ki si je bil napolniti vivček in ga prižgal. Vlekel je dim, ko da se hoče skriti za sivkaste kosmiče. Slivar je dobil časa, da znova začne.

»Ti, ali ne hodi naš Pavle za vašo?«

»Nič ne vem.«

Ivanc je izpljunil, oči so mu obstale na kopišču. Ni se hotel izdati, da ga je vprašanje presenetilo. Ne, on res ni nič vedel. Pa to ni bilo glavno. Prej je le rahlo slutil, kam merijo Slivarjeve besede, zdaj se mu je nenadoma zjasnilo. Grabilo ga je.

»Ti bi temu gotovo nasprotoval?«

»Zakaj nasprotoval?« je Ivanc neodkrito zategnil. Zalajal bi bil nanj, a ga je zadrževala misel na posojilo. »Jaz pri tem ne bom imel besede. Taka je, da bi ji hudiča ne mogel ubraniti, če bi si ga izbrala.«

Njegov glas je bil tako rezek, da je Slivarja kar zbadal. Čepel bo na zemlji, hudič, ne bo je dal od sebe, dokler se ne iztegne, je vedel Slivar. Težka nejevolja mu je zagnila srce. Najbolje, če zdaj molči. Do večera je še daleč. In jutri je tudi še en dan.

(Dalje)